

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1929 kl. 12 m.

Memorial, med föranledande av kamrarnas återremiss av punkten 52 i bankoutskottets utlåtande nr 24, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

I två likalydande motioner, väckta den ena i första kammaren under nr 100 av herrar *Björnsson* och *Sandegård* och den andra inom andra kammaren under nr 169 av herrar *Danielsson* och *Johansson* i Fårekulla, hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att studeranden *Gustaf Paul Halén* av statsmedel tillerkännes sådant understöd under sin sjukdom, som skulle hava utgått, därest hans sjukdom i vederbörlig ordning prövats ådragen under militärtjänstgöring».

Ang. understöd i anledning av viss, studeranden P. G. Halén ådragen sjukdom, som yppats under militärtjänstgöring.

I sitt utlåtande nr 24 anförde utskottet, under punkten 52, i detta ärende — under hänvisning beträffande motiveringen för det framställda yrkandet till motionen nr 100 i första kammaren med därvid fogad bilaga — att enligt utskottet tillhandakommet meddelande bemäldde *Halén* numera avlidit samt att till följd härav ifrågavarande motioner icke påkallade någon riksdagens åtgärd, vilket utskottet skolat för riksdagen anmäla.

Vid punkten var fogad en av herr *Pettersson* i Olovstorp jämte tre andra ledamöter avgiven reservation, vari reservanternas förklarade sig anse, att utskottet i ämnet bort anföra och hemställa följande:

»Av tillgängliga handlingar inhämtas, att *Halén*, som är född den 25 januari 1905, efter vårterminen 1925 avlagd studentexamen inryckt till värnpliktstjänstgöring vid Älvsborgs regemente i Borås den 15 juni samma år, att han den 18 i sistnämnda månad överflyttats till vederbörande arméfördelnings studentkompani vid Västgöta regemente i Vänersborg, att han vårdats å Västgöta regementes sjukhus under tiden 29 juni—9 augusti samma år samt att han, efter att hava förklarats icke vapenför, tjänstgjort vid Älvsborgs regemente i Borås i expeditionstjänst med placering hos köksföreståndaren under tiden 14 augusti 1925—17 mars 1926, vilken sistnämnda dag värnpliktstjänstgöringen avslutades.

Enligt vad *Halén* uppgivit, deltog han den 26 juni 1925 i en fältmarsch, varvid han efter att hava tillryggalagt 4 kilometer stupade och måste avbryta marschen. Den ansträngning, för vilken han under ifrågavarande övning blivit utsatt, har av *Halén* antagits utgöra orsaken till den sjukdom, varav han sedermera lidit.

Före inryckningen till värnpliktstjänstgöringen hade Halén den 13 juni 1925 undersökts av provinsialläkaren D. Laurell i Herrljunga, vilken i nämnda dag utfärdat intyg rörande undersökningen angivit, att Halén klagat över yrsel och trötthet, att han vid undersökningen företett »nystagmus» och »positiv Romberg» ävensom att han på grund härav av Laurell rekommenderats vila samt läkarobservation. Halén har uppgivit, att detta intyg av honom medhafts samt vid Västgöta regemente företetts för vederbörande militärläkare med anhållan om närmare undersökning utan att likväl sådan undersökning ägt rum, förrän Halén efter nyssberörda fältmarsch sjukskrivits och intagits å sjukhuset.

Av handlingarna framgår vidare, att Halén efter värnpliktstjänstgöringens avslutande på grund av tilltagande sjukdom varit förhindrad vare sig att, såsom hans avsikt varit, fortsätta sina studier eller att i övrigt utföra något arbete samt att han vid upprepade tillfällen utan varaktig förbättring undergått specialbehandling å sjukhus eller i övrigt för sin ifrågavarande sjukdom, vilken i handlingarna benämnts »sclerosis disseminata» eller »selérose en plaques».

Efter det Halén gjort framställning om ersättning i anledning av ifrågavarande sjukdom, verkställdes genom riksförsäkringsanstaltens försorg utredning i ämnet, varvid — förutom yttranden av vederbörande militära myndigheter samt militärläkare — utlåtande införskaffades från medicinalstyrelsen, som i ärendet inhämtade yttrande av ledamoten av styrelsens vetenskapliga råd, docenten O. Lindbom. I avgiven promemoria anförde denne följande:

»Av handlingarna framgår att Halén, då han den 15 juni 1925 inryckte i militärtjänstgöring, redan företedde vissa sjukdomssymptom; han hade den 12 juni sökt ögonläkare på grund av synnedsättning och av denne tillrätts att vända sig till läkare för nervsjukdomar; den 13 juni hade han vid undersökning av provinsialläkaren Laurell företett nystagmus och positiv Romberg samt tillrätts vila och observation. De nämnda symptomen, vilka kunna förekomma vid en hel del olika sjukdomar, torde vid tidpunkten ifråga icke varit tillräckliga för ställandet av säker diagnos, men när man nu efteråt kan överblicka hela sjukhistorien och även känner sjukdomens senare utveckling, måste de uppfattas såsom de första tecknen till den selérose en plaques, varav Halén nu tydligen lider. Då sålunda vissa tecken till börjande selérose en plaques efter allt att döma förefunnos redan vid inryckningen, är det under sådana förhållanden tydligt, att Haléns militärtjänstgöring icke skäligen kan anses ha orsakat sjukdomen ifråga.

Av handlingarna framgår vidare, att Halén den 26 juni deltog i en fältmarsch i terräng och därunder kände en tilltagande svaghet och kraftlöshet i benen; dessa buro honom slutligen ej längre, han stupade, måste kvarlämnas och kunde sedermera endast med en viss svårighet ta sig tillbaka till kasernen. Sedan dess skall han ha besvärats av vacklande, osäker gång, yrsel, starkt påskyndad hjärtverksamhet o. s. v., varför han den 5 augusti överfördes till icke vapenför och sedan tjänstgjorde som skrivbiträde till uttryckningen den 17 mars 1926.

Det är karakteristiskt för selérose en plaques att symptomen ofta utveckla

sig skovvis, och det är möjligt att svagheten och osäkerheten i benen hade utvecklats sig på samma sätt, även om Halén icke deltagit i marschen. Då emellertid av hans beskrivning att döma svagheten och ataxien i benen uppkommit i direkt anslutning till marschen, och då dessa symptom lokaliserat sig till de kroppsdelar, som härvid särskilt ansträngts, torde möjligheten icke kunna uteslutas, att marschen ifråga bidragit till sjukdomens utveckling.

Jag får sålunda som min mening framhålla, att Haléns militärtjänstgöring icke skäligen kan anses hava orsakat eller bidragit till uppkomsten av hans nervsjukdom, men att möjligheten icke kan uteslutas, att militärtjänstgöringen kan hava bidragit till sjukdomens utveckling.»

I anslutning till innehållet i berörda promemoria avgav *medicinalstyrelsen* för egen del det utlåtandet,

att Gustaf Paul Haléns militärtjänstgöring icke skäligen kunde anses hava orsakat eller bidragit till uppkomsten av hans nervsjukdom men

att möjligheten icke kunde uteslutas, att militärtjänstgöringen kunde hava bidragit till sjukdomens utveckling.

Sedan *riksförsäkringsanstalten* därefter inhämtat yttrande från sin överläkare, meddelade anstalten genom beslut den 3 augusti 1928, att anstalten funnit någon ersättning jämlikt bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, icke kunna av anstalten tillerkännas Halén för ifrågavarande sjukdom.

Ehuru, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, Haléns militärtjänstgöring befunnits icke skäligen kunna anses hava orsakat eller bidragit till uppkomsten av hans nervsjukdom och på grund härav ersättning enligt militärsättningsförordningen prövats icke kunna utgå, har utskottet likväl med hänsyn till föreliggande omständigheter funnit starka billighetsskäl tala för beviljande av någon ersättning i anledning av sjukdomen. Utskottet har härutinnan särskilt fäst sig *dels* vid den omständigheten, att Halén, som redan före inryckningen till militärtjänstgöring företett vissa sjukdomssymptom, synes hava vid inryckningen medfört läkarintyg, vari tillräts vila och läkarobservation, men likväl fått till en början deltaga i de militära övningarna, *dels ock* vid det förhållandet, att enligt medicinska sakkunnigas uttalande möjligheten icke kan uteslutas, att militärtjänstgöringen kan hava bidragit till sjukdomens utveckling.

Enligt utskottet tillhandakommet meddelande har emellertid Halén numera avlidit. Vid sådant förhållande kunde visserligen ifrågasättas, huruvida motionerna över huvud taget borde till någon riksdagens åtgärd föranleda. Med anledning av en utav motionären Björnsson till utskottet ingiven skrivelse i ämnet har utskottet emellertid till behandling förehaft frågan om beredande av något understöd åt värnpliktige Haléns fader, Carl Gustaf Halén. Enligt för utskottet företedd utredning befinner sig denne, vilken är ägare av ett mindre jordbrukshemman, i knappa ekonomiska omständigheter, och sonens

studier samt sjukdom och död hava förorsakat fadern betydande utgifter. I betraktande härav och med hänsyn till vad nyss anförts har utskottet ansett sig böra förorda, att Haléns fader tillerkännes ett understöd för en gång såsom bidrag till bestridande av honom åsamkade sjukvårds- och begravningskostnader. I sådant avseende har utskottet funnit sig böra ifrågasätta ett belopp av 900 kronor, motsvarande livränta för ett år vid full invaliditet enligt 1909 års militärsättningsförordning. Nämnda understöd torde böra utgå å allmänna indragningsstaten.

Aberopande det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I:100 och II:169, må medgiva, att till hemmansägaren Carl Gustaf Halén må från allmänna indragningsstaten utbetalas ett understöd en gång för alla till belopp av 900 kronor.»

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hava båda kamrarna visat punkten åter till utskottet för ny behandling.

*Utskottets
yttrande med
anledning
av åter-
remissen.*

Såsom av den lämnade redogörelsen torde framgå, hava vid utskottets första behandling av ärendet delade meningar gjort sig gällande beträffande frågan, huruvida efter värnpliktige Haléns död understöd borde i anledning av dennes under militärtjänstgöringen yppade sjukdom tillerkännas hans fader. Denna fråga torde ock kunna anses vara av beskaffenhet att föranleda stor tvekan. Med hänsyn härtill har utskottet ansett tillfälle böra beredas riksdagens kamrar att företaga frågan till avgörande; och då inom kamrarna proposition icke lärer kunna framställas å ett reservationsvis framfört yrkande av ovan angivna innehåll, har utskottet icke velat undandraga sig att i ärendet göra hemställan om understöd åt Haléns fader.

I detta sammanhang tillåter sig utskottet framhålla, att därest värnpliktige Halén på grund av sjukdomen blivit berättigad att uppbära ersättning enligt 1909 års militärsättningsförordning, vid dödsfallet skulle jämlikt samma förordning hava utgått begravningshjälp till hans efterlevande.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I:100 och II:169, må medgiva, att till hemmansägaren Carl Gustaf Halén må från allmänna indragningsstaten utbetalas ett understöd en gång för alla till belopp av 900 kronor.

Stockholm den 10 maj 1929.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Lindgren, Ström, Bjurström**, *Berling, Bodin** och *Larsson* i Örbyhus;

från andra kammaren: herrar *Winkler, Borggren, Bäcklund, Wikström, Lovén, Carlsson* i Solberga, *Leffler* och *Edberg*.

* Ej närvarande vid memorialets justering.

Reservation

av herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Lindgren, Winkler, Borggren, Carlsson* i Solberga, *Leffler* och *Edberg*, vilka ansett, att utskottet även nu allenast bort för riksdagen anmäla att, enligt utskottet tillhandakommet meddelande, värnpliktige Halén avlidit, i följd varav ifrågavarande motioner icke påkallade någon riksdagens åtgärd, samt vilka i överensstämmelse med denna uppfattning yrkat avslag å utskottets i ärendet gjorda hemställan.
